

УДК 338.121

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-88-8>

Скляр Є. В.
Фень К. С.
Воробець Д. М.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено теоретичні питання аналізу формування інноваційної моделі розвитку підприємства як основи розвитку підприємства. Розкрито науковий зміст і економічну суть інноваційної діяльності. Окреслено проблеми розвитку інноваційної діяльності і виявлено, що основними проблемами є: невеликий попит на інновації на ринку, дефіцит удалих ідей і нагод для створення інновацій, обмеженість коштів на бізнес, відсутність компаньйонів для співпраці. Розглянуто основні способи та методи активізації інноваційної діяльності підприємств. Виділено основні завдання для вирішення даної проблеми як сконцентрування завдань для подальшого розвитку, детальний процес переліку завдань для ефективної роботи. Сформульовано чинники заохочення до впровадження інноваційної моделі розвитку підприємства. Інноваційний розвиток підприємства покликаний орієнтувати виробничу діяльність на запити сучасного споживача, гнучко реагувати і здійснювати своєчасні зміни, досягати конкурентних переваг, що відповідають рівню міжнародного попиту.

Ключові слова: інноваційна модель, інновації, підприємництво, інноваційний процес, конкурентоспроможність, аналіз, розвиток.

Постановка проблеми. В умовах економічної локалізації досвід успішних компаній свідчить, що на світовому ринку інновації забезпечують виняткові конкурентні переваги та високі темпи розвитку. Однак загрозливі тенденції міжнародної кризи, що породжують дисбаланс зовнішнього середовища, а також осаджують внутрішній можливості, призводять до сповільнення та «замороження» інноваційної діяльності. За даних умов інновації залишаються джерелом розвитку лише теоретично та не виявляють себе в практичній реалізації. У зв'язку із цим великого значення набуває формування інноваційного розвитку підприємства на основі процесу їх передбачення, регулювання та пристосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем аналізу інноваційної діяльності зробили видатні зарубіжні та вітчизняні науковці й фахівці-практики: В. Амітан, В. Архангельський, Ю. Бажал, І. Балабанова, В. Воробйова, А. Вайсман, Л. Гринів, В. Гунін, Ю. Гохберг, І. Долішній, М. Земляний, С. Ільєнкова, І. Крилова, Н. Кондратьєв, С. Ілляшенко, І. Гурков, І. Степноза, Б. Санто, В. Семиноженко, Б. Твісс, І. Михасюк, М. Мескон, І. Менсфілд, І. Тріфілова, А. Пересада, Р. Фостер, Р. Фаттахова, Я. Яцків, І. Яцура, К. Яновський, А. Шевцов, Й. Шумпетер та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження у сфері формування інноваційної моделі розвитку підприємства не є завершеними. Значне розмежування у трактуванні понять, недостатня доцільність механізму формування ефективної інноваційної моделі в умовах пандемії

свідчать про доречність продовження досліджень проблематики.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз існуючих інноваційних моделей розвитку підприємства, дослідження особливостей, сильних та слабких боків та вдосконалення інноваційної моделі розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Характерною рисою сучасного етапу функціонування підприємств є розроблення принципово нової моделі розвитку підприємства, що базується на інноваційних досягненнях у галузі техніки і технології, передових організаційних формах та принципово нових методах інноваційної діяльності. Саме інновації та інноваційний розвиток для сучасної економіки є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити економічну незалежність і безпеку України. Усе це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, збереженню і примноженню інтелектуального потенціалу нації.

В умовах сьогодення ринкові взаємовідносини, які стрімко розвиваються під впливом інтеграційних процесів, усе більшого значення набувають країни з конкурентоспроможною економікою, що посилює роль і функції державного управління, вдосконалення стабільного і прогресуючого внутрішнього ринку та ринкового механізму.

У цьому контексті ставлення держави до інноваційної діяльності найбільш колоритно відображається у її законодавчій, бюджетній та податковій політиці.

Підприємництво у ринковій економіці займає місце провідного сектору, що визначає темпи економічного зростання, склад і якість валового національного продукту, а також розвиток підприємництва дає початок

сприятливим умовам для оздоровлення економіки України.

Підприємництво – це принципово новий тип господарювання, який базується на інноваційному поведженні власників підприємства, що відбувається за рахунок власних або залучених коштів на власний ризик із метою отримання підприємницького доходу, який виникає внаслідок середніх для економіки значень і відхилень від більш результативних інноваційних видів діяльності.

Становлення і розвиток підприємництва в Україні та інших постсоціалістичних країнах справедливо пов'язують із ринковою трансформацією економіки. Концентрований розвиток бізнесу сприяє збільшенню товарних ринків, формуванню сфери послуг, орієнтації виробництва на споживача. Водночас конкуренція змушує підприємців використовувати інноваційні чинники розвитку, намагатися максимально комерціалізувати винаходи у будь-якій сфері інноваційної діяльності: науково-технічних розробках, управлінських рішеннях.

Інновації – це новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери.

Значення активізації інноваційної діяльності в системі цілей національного господарства на сучасному етапі важко переоцінити, оскільки сучасний економічний розвиток відбувається переважно на інноваційній основі.

Сьогодні глобалізаційні процеси висувають нові виклики національним інноваційним системам, серед яких:

1) загострення соціального становища: нові дилеми охорони здоров'я в умовах, що переросли в старіння населення, збільшення активної фази життя людини; проблема охорони навколишнього оточення й пошук нових походжень енергії, а також вимога енергозбереження й ресурсозбереження в інтересах стійкого розвитку;

2) модифікація у науково-технологічній сфері: збільшення міждисциплінарності експертів і розробок, концентрація науки й технологій в умовах нового технологічного пунчу й створення нового технологічного укладу;

3) перетворення на інноваційній ділянці: прибуття нових бізнес-моделей, а також динамічне заснування, відкриття й формування модерних ринків.

Отже, можна спробувати розробити модернізований механізм інноваційної моделі розвитку підприємства, ціль якого – формування новітнього інноваційного руху, спрямованого на міжнародну інноваційну діяльність, який забезпечить конкурентоспроможність економіки підприємства та ефективне економічне зростання. Серед основних завдань, які мають бути вирішені, – інноваційний розви-

ток підприємства, який має включати формування нового руху. Цей механізм повинен мати таку структуру (рис. 1).

Підприємство під час затвердження і реалізації механізму інноваційної моделі розвитку має виходити з таких стандартів: насичення прірв ринку, ясність коштів, спрямованість на міжнародні стандарти, оживлення конкуренції.

Наступним кроком є умови для раціональності управління, які включають у себе кадри, ідеї, інфраструктуру, попит на інновації.

Далі – це виклики і поширеність, які включають такі аспекти: соціальні труднощі, модифікація клімату, харчова безпека, незначні фінансові можливості, новий технологічний порядок.

Виклики і поширеність поділяються на дві частини: проблеми і завдання для економіки підприємства. Проблеми для економіки підприємства поділяються на такі категорії: відсутність дієвої інноваційної і технологічної політики, непристосованість бізнесу до інновацій, приземлений інвестиційний клімат, структурна депресія промислового виробництва, некомпетентна система управління. До завдань для економіки підприємства відносяться: відродження науково-технологічного прогресу, підштовхування технологічного розвитку економіки, процвітання інноваційного бізнесу і підприємництва, мережевий менеджмент, створення регіональної інноваційної політики.

Наступним етапом є спрямованість, вона включає у себе індивідуальні категорії для кожного бізнесу, тому тут включається передусім специфіка бізнесу, а далі вже розглядається кожна спрямованість окремо. У нашому разі це інноваційний розвиток, він включає основні складники: концентрація інноваційного розвитку, взаємодія підприємства з громадянами, новаторський клімат, спрямування високотехнологічного експорту й імпорту, регулярна оцінка пріоритетів.

Інноваційний розвиток у нас поділяється на два складники: формування інноваційної діяльності й її рух та рух у міжнародну інноваційну діяльність. Формування інноваційної діяльності й її рух має такі складники: спрямування та узгодженість на рівні підприємства, капітал розвитку, створення ризикової індустрії, зміцнення партнерства, запровадження новаторських інститутів. Рух у міжнародну інноваційну діяльність включає такі складники: участь у міжнародних новаторських програмах, фінансування і реалізація спільних інноваційних проєктів, участь у формуванні інноваційного простору і технологічних платформ.

Сюжет розвитку і механізм реалізації індивідуальний для кожного бізнесу, але є спрямованість показників, які необхідно реалізувати: кількість підприємств, які здійснюють технологічні інновації, питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі,

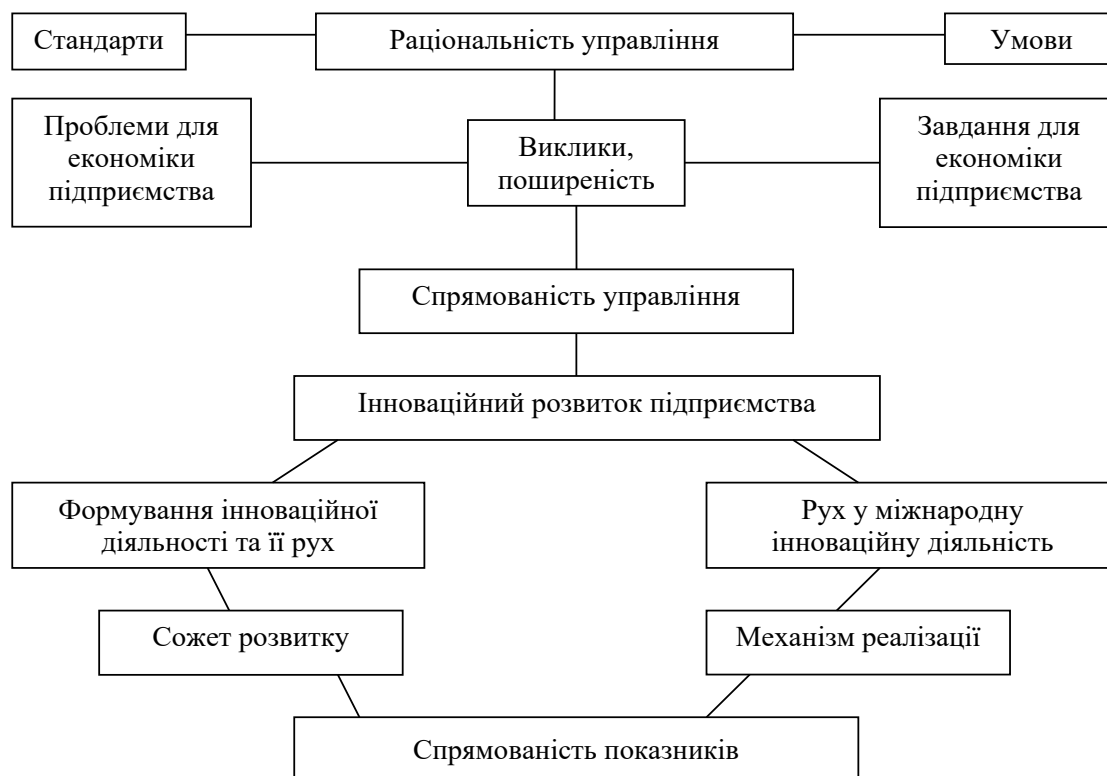

Рис. 1. Механізм інноваційної моделі розвитку підприємства

Джерело: розроблено авторами

кількість створених кваліфікованих робочих місць в інноваційному секторі.

Наголосимо, що формування і реалізація інноваційної моделі розвитку підприємства мають охоплювати спрямованість показників інноваційної діяльності, вибір методів щодо досягнення таких цілей та обґрунтування джерел залучення необхідних ресурсів. Також важливим складником реалізації є управління змінами на підприємстві, що охоплює: здійснення регулярної діагностики, стимулювання керівників підприємства на запровадження змін, планування процесу реалізації змін, запобігання конфліктам між стратегічною і поточною діяльністю бізнесу, прийняття управлінських рішень, управління поточним виробничим процесом, розроблення та впровадження стратегії інноваційного розвитку і формування для цього сприятливої атмосфери, здійснення оперативної та стратегічної системи управління, заохочення успішної стратегічної діяльності тощо.

Зазначимо, що основними причинами бай-дужого ставлення до стратегічного управління інноваційним розвитком є: неорієнтованість керівників підприємств до кардинальних стратегічних змін та інноваційних перетворень; відсутність об'єктивної інформації про зовнішні та внутрішні чинники функціонування підприємства; стримування спрямованості керівництва на стратегічні зміни у зв'язку з минулим досвідом і невдачами; приділення більшої уваги розв'язанню

проблем основної діяльності, що відволікає від розгляду стратегічних завдань; слабка адаптованість до змін тощо.

Цікавим є досвід країн ЄС щодо регіоналізації інноваційного розвитку економіки, а саме створення регіональних центрів розвитку науки: технопаркових структури, технополісів. Інструментами стимулювання інноваційної діяльності європейських країн є:

- гарантування державою позик;
- пільгове кредитування інноваційного підприємництва;
- податкові пільги;
- банківське кредитування.

У Японії модель інноваційного процесу заснована на лідерстві великих корпорацій та ґрунтується на розвитку прикладних наукових досліджень, на основі яких створюються унікальні зразки нових високоякісних продуктів та технологій у сфері high-tech. Характерними рисами японської моделі є:

- значна державна підтримка;
- співпраця державних структур і корпорацій;
- налагоджена система комунікацій та обміну інформацією;
- кооперація і конкуренція корпорацій на різних етапах інноваційного процесу [3].

Основними способами та методами активізації інноваційної діяльності на підприємстві мають бути:

- удосконалення системи фінансування інноваційних проєктів шляхом оптимізації показників інвестиційної лінії;

– поліпшення інформаційної і маркетингової роботи за рахунок створення інформаційно-аналітичного відділу у складі служби маркетингу з чітко визначеною структурою та функціями спеціалістів;

– упровадження товароорієнтованої організаційної структури управління на підприємстві, продукція якого характеризується незначним рівнем наукомісткості та малим номенклатурним діапазоном;

– удосконалення системи стимулювання інноваційної праці шляхом упровадження мотиваційних заходів, що передбачають оптимізацію структури колективного та персонального стимулювання;

– посилення інноваційної спрямованості стратегії бізнесової поведінки підприємства та його адаптації до мережевої інформаційної системи за рахунок уведення у бізнес-план підприємства розділів, що конкретизували б інформаційну систему підприємства та систему мотиваційних чинників інноваційної діяльності.

Висновки і пропозиції. Отже, інноваційна діяльність сьогодні перетворилася на одну

з найбільш ґрунтовних частин ефективного функціонування і розвитку господарських систем в умовах ринкової економіки. Цю діяльність необхідно постійно вдосконалювати відповідно до об'єктивних вимог ринку, вона стає реальністю, коли базується на чітко окресленій політиці, досконалій методиці впровадження нововведень та оцінюванні їх результативності. Саме тому оновлення в ринковому середовищі має бути нормою, а не винятком із правил, а інновації для підприємства мають стати не лише неперервним, а й ефективно керованим процесом. Активізація стратегічної інноваційної діяльності на підприємстві – це глобальний процес, який потребує взаємопов'язаної та орієнтованої роботи всіх його підрозділів на кожному етапі реалізації інноваційного проекту. Аналіз стану формування і реалізації інноваційних проектів на підприємствах дав змогу зробити висновок, що в інноваційних процесах немає чітко визначеної методологічної та методичної концепції управління за кінцевими економічними результатами.

Список використаних джерел:

1. Федуллова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України. *Інноваційно-інвестиційна політика*. 2012. С. 87–100.
2. Бень Т., Семенова Т. Методичні основи оцінки нових технологій. *Економіка України*. 2000. № 6. С. 7–10.
3. Саліхов О.Б., Крехівський О.В. П'ять кроків до створення та успішної реалізації національної інноваційної стратегії. Досвід Європи. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 9–11.
4. Fen K., Skljär Ye., Matyskevic Y., Simanaviciene Z., Belova I., Blockchain impact on economic security. *Independent journal of management & production (IJM&P)*. 2021. V. 12. № 3. P. 19–40.
5. Скляр Є.В. Взаємозв'язок дебіторської та кредиторської заборгованості контексті фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємство»*. 2019. № 2. С. 126–132.
6. Скляр Є.В., Прядко В.В. Парадигма продовольчої безпеки в контексті інтеграції України до ЄС. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. *Економічні науки*. 2012. Вип. IV(48). С. 97–107.
7. Fen K., Skljär Ye., Chyurkova A., Sokrovolska N., Nakonechna K. Priority areas of strengthening the economic security of the food industry. *Independent Journal of Management & Production*. 2020. № 11(9). P. 2435–2469.

References:

1. Fedulova L.I. (2012) Kontseptualna model innovatsiinoi stratehii Ukrainy [Conceptual model of innovation strategy of Ukraine]. *Innovatsiino-investytsiina polityka*, pp. 87–100.
2. Ben T., Semenova T. (2000) Metodychni osnovy otsinky novykh tekhnolohii [Methodical bases of estimation of new technologies]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6, pp. 7–10.
3. Salikhov O.B., Krekhivskiy O.V. (2011) Piat krokiv do stvorennia ta uspishnoi realizatsii natsionalnoi innovatsiinoi stratehii. Dosvid Yevropy [Five steps to creating and successfully implementing a national innovation strategy. European experience]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1, pp. 9–11.
4. Fen K., Skljär Ye., Matyskevic Y., Simanaviciene Z., Belova I. (2021) Blockchain impact on economic security. *Independent journal of management & production (IJM&P)*, vol. 12, no. 3, Special Edition ISE, S&P – May 2021, p. 19–40
5. Skliar Ye.V. (2019) Vzaiemozviazok debitorskoi ta kredytorskoi zaborhovanosti konteksti finansovoi bezpeky pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Relationship between receivables and payables in the context of financial security of food industry enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Seriya. Ekonomika ta pidpriemstvo*, no. 2, pp. 126–132.
6. Skliar Ye.V., Priadko V.V. (2012) Paradyhma prodovolchoi bezpeky v konteksti intehratsii Ukrainy do YeS [The food security paradigm in the context of Ukraine's integration into the EU]. *Visnyk Chernivetskooho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. IV (48), pp. 97–107.
7. Fen K., Skljär Ye., Chyurkova A., Sokrovolska N., Nakonechna K. (2020) Priority areas of strengthening the economic security of the food industry. *Independent Journal of Management & Production*, no. 11(9), pp. 2435–2469.

Скляр Е. В.
Фень К. С.
Воробець Д. М.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы анализа формирования инновационной модели развития предприятия как основы развития предприятия. Раскрыты научное содержание и экономическая сущность инновационной деятельности. Обозначены проблемы развития инновационной деятельности: сильный спрос инноваций на рынке, дефицит удачных идей и возможностей для создания инноваций, ограниченность средств на бизнес, отсутствие компаньонов для сотрудничества. Рассмотрены основные способы и методы активизации инновационной деятельности предприятий. Выделены основные задачи для решения данной проблемы: концентрирование задач для дальнейшего развития, детальный процесс перечня задач для эффективной работы. Сформулированы факторы поощрения внедрения инновационной модели развития предприятия. Инновационное развитие предприятия призвано ориентировать производственную деятельность на запросы современного потребителя, гибко реагировать и осуществлять своевременные изменения, достигать конкурентных преимуществ, соответствующих уровню международного спроса.

Ключевые слова: инновационная модель, инновации, предпринимательство, инновационный процесс, конкурентоспособность, анализ, развитие.

Skliar Yevheniia
Fen Kateryna
Vorobets Denys

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ANALYSIS OF FORMATION OF INNOVATIVE MODEL OF ENTERPRISE DEVELOPMENT

Summary

The article investigates the theoretical issues of analysis of the formation of an innovative model of enterprise development as a basis for enterprise development. The scientific content and economic essence of innovative activity are revealed. Problems of development of innovative activity are outlined. Its main problems are: low demand for innovation in the market, lack of successful ideas and opportunities to create innovations, limited funds for business, lack of partners for cooperation. The main ways and methods of activating the innovative activity of enterprises are considered. The main tasks for solving this problem, as the concentration of tasks for further development, a detailed process of the list of tasks for effective work. Factors of encouragement to introduction of the innovative model of development of the enterprise are formulated. The innovative development of the enterprise is designed to focus production activities on the demands of the modern consumer, to respond flexibly and make timely changes, to achieve competitive advantages that meet the level of international demand. Innovation management includes: continuous improvement of production organization on the basis of search, selection, development and implementation of innovative proposals; formation of a bank of innovative ideas and options for their implementation; organization of the process of identifying problems of innovative development and their solution; formation of a climate of innovation at the enterprise, search for new ideas, etc. Planning of innovative development of enterprises provides an opportunity: taking into account future tasks, assessing the activities of the enterprise as a continuous process in which current actions are related to the future, managing not only short-term but also long-term development goals; identification of basic market needs; influencing changes in the external environment. In addition, planning helps to improve the coordination of actions in the enterprise, creates conditions for improving the basic training of managers, providing the necessary information, promotes a more rational allocation of resources, allows to clearly formalize the duties and responsibilities of all employees, improve control over their activities.

Keywords: innovation model, innovations, entrepreneurship, innovation process, competitiveness, analysis, development.